

виникають у зв'язку з використанням цифрових даних та застосуванням цифрових технологій. *Цифрове право* – це комплексний міжгалузевий інститут права, що об'єднує норми права, які регулюють правовідносини, що виникають у зв'язку з набуттям, здійсненням, відчуженням та захистом цифрових прав, а також із застосуванням цифрових технологій суб'єктами цифрового права. Механізм правового регулювання відносин в цифровому середовищі ґрунтується на тому, що вони мають інформаційну природу, оскільки виникають щодо здійснення певних дій з інформацією в цифровому виді (цифровими даними).

Жебровська Кристина Артаківна

*к.ю.н., доцент, доцент кафедри міжнародного та європейського права
Національного університету «Одеська юридична академія»*

Рябошапченко Анастасія Олександрівна

*к.ю.н., доцент, доцент кафедри міжнародного та європейського права
Національного університету «Одеська юридична академія»*

МІЖНАРОДНЕ ІНФОРМАЦІЙНЕ ПРАВО У КОНТЕКСТІ ЗАХИСТУ ПРАВ ЛЮДИНИ В ІНФОРМАЦІЙНІЙ СФЕРІ

Міжнародне інформаційне право є новою комплексною галуззю права, що формується у на засадах та взаємовпливу міжнародного публічного і міжнародного приватного права, та у якому структуруються міжнародні (інтернаціональні) суспільні відносини щодо інформації, інформаційних технологій, інформаційної діяльності. Сучасне міжнародне інформаційне право ґрунтується на тенденціях формування глобального інформаційного суспільства під впливом розвитку електронних засобів масової комунікації. Міжнародна інформаційна діяльність є однією із провідних засад міжнародного інформаційного права в умовах становлення глобального інформаційного суспільства, глобальної інформаційної цивілізації, глобальної інформаційної культури, глобального міжнародного інформаційного порядку,

інформаційної безпеки міжнародного співтовариства.

Учасники (суб'єкти) міжнародних інформаційних відносин розглядаються як суб'єкти міжнародного інформаційного права, а його об'єктами є інформація у змісті її різних форм об'єктивізації (відображення) відомостей, повідомлень, даних, сигналів, кодів, знань.

Наразі міжнародне інформаційне право як відображення зазначеної сфери міжнародної діяльності і як галузь права перебуває розвивається під впливом нових світових здобутків науково-технічного прогресу у сфері інформатики, інформатизації, телекомунікації, міжнародної інформаційної діяльності, прав людини. До основних категорій міжнародної інформаційної діяльності можна віднести такі: міжнародна інформація, міжнародні інформаційні ресурси, міжнародний інформаційний простір, міжнародна інформаційна політика, міжнародні інформаційні відносини.

Міжнародні інформаційні відносини – це транскордонні відносини, які виникають у різноманітних сферах життєдіяльності людей, суспільств і держав при одержанні, застосуванні (використанні), поширенні та зберіганні інформації. Міжнародні інформаційні відносини можна розглядати як такі, що виникають, змінюються і припиняються у різноманітних сферах діяльності держав, суспільств, які їх утворюють, міжнародного співтовариства (світової спільноти) при розповсюдженні, одержанні та застосуванні інформації людиною незалежно від її державної приналежності, громадянства тощо.

Міжнародна інформація – форма виразу результатів аналітико-синтетичної чи евристичної діяльності людини щодо документованих або публічно оголошених відомостей, повідомлень, роз'яснень, даних, викладень, знань за допомогою певних технологій (засобів) про події та явища, що відбувалися, відбуваються або відбудуться у міжнародному співтоваристві. Міжнародна інформація – це система відомостей, повідомлень, роз'яснень, даних, викладень, знань про систему міжнародних відносин, а також про їх структуру, загальні властивості і питання, пов'язані з технологіями їх пошуку, збирання, обробки, зберігання та розповсюдження.

При цьому необхідно зазначити, що другий аспект поняття міжнародної інформації тяжіє до сучасного змісту правової інформатики як науки про системну інформатизацію різноманітних соціально-правових систем, або може розглядатися у контексті теорії інформації соціальних систем. Якщо міжнародні відносини розглядати за сутністю правовідносин, то у такому контексті міжнародна інформація може розглядатися як складова правової інформатики – науки про системну інформатизацію правотворчості, правозастосування та правової освіти.

Особливістю міжнародної інформації є те, що вона розглядається як складова глобальної комунікації, мета якої – з'ясування закономірностей взаємодії суспільств. Міжнародні інформаційні відносини визначаються інформаційними процесами між суб'єктами щодо об'єктів міжнародного співробітництва. Нині на міжнародному рівні усвідомлено, що інформація є основною цінністю не тільки для людини, але й суспільства, як виробничий ресурс. У цьому контексті інформація розглядається як специфічний ресурс. При цьому інформаційні ресурси виступають у ролі чинників забезпечення національних, державних та міжнародних інтересів і потреб.

В сучасних умовах глобалізації інформаційні ресурси виходять на перший план уваги міжнародного співтовариства, що дає підстави визначення їх змісту як об'єкта міжнародних відносин. Особливої уваги інформаційні ресурси набувають в сучасних умовах швидкої глобалізації інформаційних процесів і прагнення розвинених країн досягти безперечного інформаційного домінування заради розв'язання своїх національних завдань.

Міжнародні інформаційні ресурси – це система документованих відомостей, даних у міжнародних інформаційних системах (засобах масової інформації, бібліотеках, архівах, електронних базах даних), або національних інформаційних системах доступних широкому загалу (кожному, незалежно від національної приналежності, громадянства), або нормативно визначеному обмеженому колу суб'єктів.

Міжнародні інформаційні ресурси – це організована система

інформаційних продуктів певного призначення, для задоволення інформаційних потреб між-народного співтовариства (громадян різних країн, їх суспільств, держав) у певній сфері інтересів їх життєдіяльності. Отже, створення, застосування чи використання міжнародних інформаційних ресурсів – це процес виробництва, застосування чи використання (матеріалізації) ідей, знань, даних, досвіду тощо в певній технологічно зумовленій формі (інформації) в інтересах міжнародного співтовариства.

Важливу роль у сучасному глобальному суспільстві відіграють інформаційні ресурси науково-технічної інформації – систематизоване зібрання науково-технічної інформації (літератури і документації у формі книг, брошур, статей у періодичних виданнях, патентна документація, нормативно-технічна документація, промислові каталоги, конструкторська документація, звітна науково-технічна документація з науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт, депоновані рукописи, переклади науково-технічної літератури і документації), зафіксовані на паперових (традиційних) чи інших (електронних) носіях.

Однією з глобальних проблем сучасного міжнародного інформаційного права є проблема, що пов'язана з процесами формування інформаційних ресурсів суспільного призначення (користування), як спільного надбання людства для кожного. В умовах формування глобального інформаційного суспільства, на етапі становлення глобальної цивілізації, основу якої нині складає Інтернет, а також глобальна електронно-інформаційна культура народів світу, проблема спільного надбання постає особливо актуальною щодо формування міжнародних інформаційних ресурсів суспільного призначення.

Міжнародні інформаційні ресурси спільного призначення (користування) – це сукупність інформаційних ресурсів національних, державних і громадських органів (наукової та науково-технічної інформації, баз даних, бібліотек, а також комерційних центрів, фірм, організацій, окремих осіб, які займаються інформаційною діяльністю), призначених для відкритого доступу та використання кожному із застосуванням різноманітних транскордонних

технологій комунікації (зв'язку). У міжнародній практиці підґрунтя суспільних інформаційних ресурсів (інформаційних ресурсів суспільного призначення) становлять національні інформаційні ресурси як суспільне надбання, культурна спадщина людства що охороняється не лише державами, а й міжнародним співтовариством за участю міжнародних організацій для задоволення культурних, духовних потреб кожного.

Міжнародний інформаційний простір – це транскордонний, транснаціональний простір, у якому реалізоване міжнародне інформаційне середовище людства. У міжнародному інформаційному просторі здійснюються і сприймаються інформаційні явища, процеси та інформаційні відносини людства щодо створення, розповсюдження (поширення), збирання, відображення, реєстрації, накопичення, збереження, охорони, захисту інформації, інформаційних продуктів, інформаційних ресурсів. На певну частину міжнародного інформаційного простору, що знаходиться у межах територіальних кордонів окремих країн розповсюджується юрисдикція держав. Тобто, у міжнародному інформаційному просторі для певних суспільно значимих цілей виділяється національний інформаційний простір загального доступу.

У практиці міжнародної інформаційної діяльності до об'єктів єдиного інформаційного простору держави відносять: інформаційні ресурси; інформаційні системи та телекомунікаційні мережі; засоби взаємодії операторів інформаційних систем (термінальне обладнання). До суб'єктів єдиного інформаційного простору держави відносяться: держава; автори об'єктів єдиного інформаційного простору; власники об'єктів єдиного інформаційного простору; розпорядники єдиного інформаційного простору; виробники єдиного інформаційного простору; постачальники інформаційних ресурсів і послуг; споживачі (користувачі) інформаційних ресурсів і послуг.

До зв'язків між об'єктами і суб'єктами єдиного інформаційного простору відносять: організаційно-правові зв'язки; фінансово-економічні зв'язки; функціонально-технологічні зв'язки із забезпечення інформаційних процесів;

топологічні зв'язки; зв'язки інформаційної взаємодії (телекомунікації).

На національний інформаційний простір, як правило розповсюджується виключна юрисдикція держави, проте з урахуванням потреб міжнародного співтовариства, що визначається у міждержавних угодах. Межі національного інформаційного простору визначаються з інформаційного суверенітету держави – здатності держави контролювати і регулювати потоки інформації з-за меж держави з метою додержання національних законів, прав і свобод громадян, а також здатність держави гарантувати національну та державну інформаційну безпеку, як складових міжнародної інформаційної безпеки. Якщо держава не має зазначеної здатності, то її інформаційний суверенітет можна вважати функціонально обмеженим. В рамках окремих міждержавних утворень може створюватися і регіональний міжнародний простір.

Міжнародний інформаційний простір тісно пов'язаний із такою категорією, як міжнародний інформаційний ринок. Міжнародний інформаційний ринок – це система економічних, організаційних і правових міжнародних відносин щодо продажу і купівлі інформаційних ресурсів: технологій, продукції, послуг. На міжнародному інформаційному ринку відбуваються певні інформаційні процеси.

Види інформаційної діяльності у міжнародному праві в сучасних суспільних відносинах визначаються в залежності від рівня світового когнітивного суспільствознавства, потреб часу, розвитку теорії міжнародного інформаційного права. Публічне визначення міжнародної стандартизації видів інформаційної діяльності дозволить вирішити низку теоретичних і практичних питань гармонізації у міжнародному інформаційному праві.

Отже, міжнародне інформаційне право містить дві складові: міжнародне публічне інформаційне право, що визначає та регулює міжнародні відносини щодо інформації на рівні міждержавних нормативно-правових актів, міжнародних організацій; міжнародне приватне інформаційне право, що визначає приватні відносини (відносини між приватними особами) ускладнені іноземним елементом.

При цьому сторони цих відносин визначають свій правовий статус без участі держав і при взаємній волі визначають правовий режим відносин, у тому числі вибір законодавства країни, за яким можливе вирішення колізій та спорів. При цьому, необхідно розуміти, що зазначений поділ є умовним, оскільки між цими двома складовими межі визначаються також умовно, виходячи з процедур вирішення проблем, ускладнених міжнародними чинниками, у тому числі суперечок за участю різних суб'єктів міжнародного права.

Таким чином, міжнародне інформаційне право пов'язано з участю держав у міжнародних відносинах щодо формування міжнародних принципів, традицій, норм, стандартів поведінки суб'єктів міжнародних відносин у глобальному інформаційному просторі.

Дронов Владислав Юрійович

*к.ю.н., доцент кафедри міжнародного та європейського права
Національного університету «Одеська юридична академія»*

РОЛЬ ПРАВА НА ДОСТУП ДО ІНФОРМАЦІЇ У СУЧАСНИХ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИНАХ

Питання доступу до інформації, зокрема, доступу до публічної інформації тісно пов'язані з формуванням та розвитком інформаційного суспільства та його правовим регулюванням. Підтвердження цього ми можемо знайти у Декларації принципів. Побудова інформаційного суспільства: глобальна задача в новому тисячолітті. В ній проголошувались наміри будувати інформаційне суспільство, в якому кожний може створювати інформацію і знання, мати до них доступ, користуватися й обмінюватися ними, даючи змогу окремим особам, громадам і народам повною мірою реалізувати свій потенціал, сприяючи своєму сталому розвитку і підвищуючи якість свого життя на основі цілей і принципів Статуту Організації Об'єднаних Націй і поважаючи в повному обсязі та підтримуючи Загальну декларацію прав